

Datum: 10.3.2005

Vypracoval: Tomáš Henych

Název: Pohyb nábojů v elektrickém a magnetickém poli

Úkol:

- Ověřte vzorec pro ohniskovou vzdálenost krátké magnetické čočky. Sestrojte graf závislosti $U_a = f(I_f^2)$ a ze směrnice určete ohniskovou vzdálenost f .
- Ověřte platnost vztahu pro magnetické vychylování elektronového paprsku. Sestrojte graf závislosti $y = f_1(I_v)$ a $y = f_2(U_a^{-1/2})$.

Teorie úlohy:

V obrazovce se využívá elektronového svazku, který je možné fokusovat a vychylovat. Fokusace se provádí pomocí krátké magnetické čočky – je to cívka s rotačně symetrickým magnetickým polem, které působí na zanedbatelně krátkou část dráhy nabitých částic. Pro ohniskovou vzdálenost f krátké

magnetické čočky platí: $f = 98 \frac{r}{n^2} \frac{U_a}{I_f^2}$, r je poloměr fokusační cívky, U_a je urychlující napětí, n je

počet závitů cívky a I_f je proud tekoucí fokusační cívkou. Ohniskovou vzdálenost určíme ze směrnice přímky, která je grafem závislosti $U_a = \frac{fn^2}{98r} I_f^2$, při zaostření paprsku do bodu. Pro

výchylku elektronového paprsku na stínítku platí: $y = \sqrt{\frac{e}{2m} \frac{L_1 L_2 B}{\sqrt{U_a}}}$. Indukce B vychylovacího

magnetického pole je přímo úměrná proudu I_v tekoucímu vychylovací cívkou. Budeme tedy měřit jednak závislost $y = f(I_v)$ při konstantním urychlovacím napětí U_a (pro dvě různé hodnoty) a dále závislost $y = f(U_a^{-1/2})$ při konstantním vychylovacím proudu I_v (také pro dvě různé hodnoty).

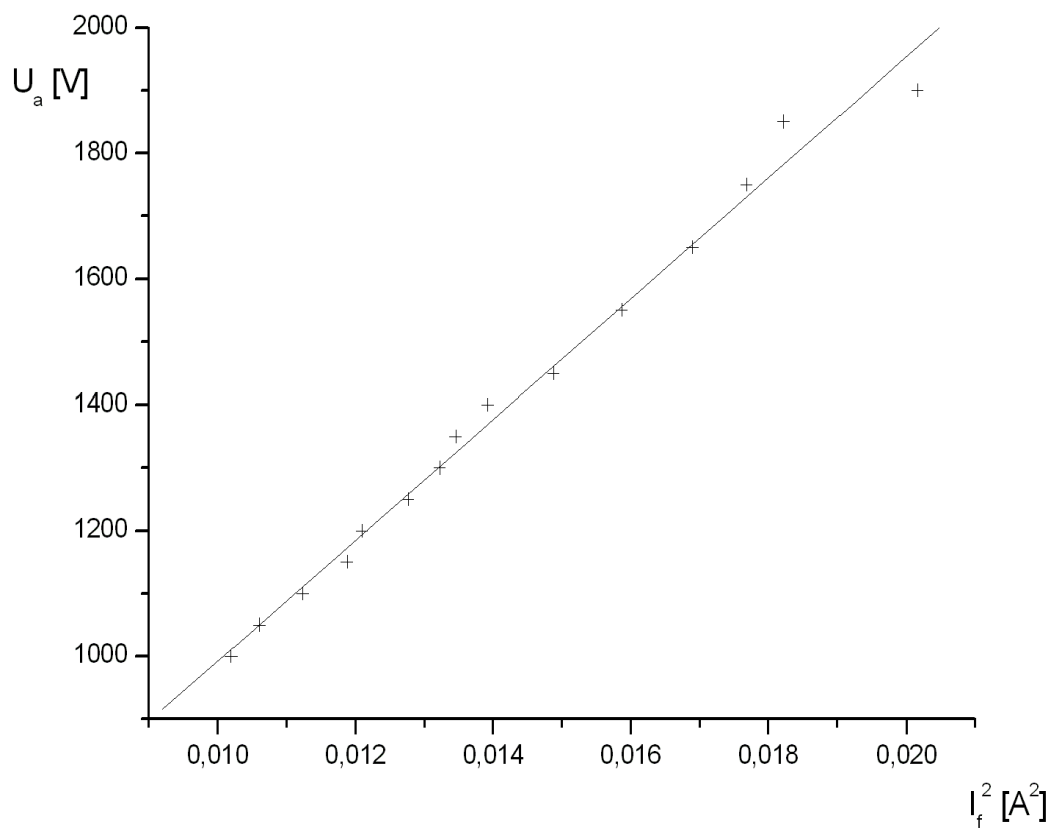
Použité hodnoty:poloměr fokusační cívky: $r = 2$ cmpočet závitů cívky: 1) $n = 1050$ $\frac{98r}{n^2} = 1,8 \cdot 10^{-6} \text{ m}$ 2) $n = 800$ $\frac{98r}{n^2} = 3,1 \cdot 10^{-6} \text{ m}$ Výsledky:

ad 1.

$\frac{U_a}{V}$	1900	1850	1750	1650	1550	1450	1400	1350	1300	1250	1200	1150	1100	1050	1000
$\frac{I_f}{A}$	0,142	0,135	0,133	0,130	0,126	0,122	0,118	0,116	0,115	0,113	0,110	0,109	0,106	0,103	0,101

Tabulka 1: Měření ohniskové vzdálenosti

směrnice $k = 96103 \pm 2751 \text{ V} \cdot \text{A}^{-2}$ ohnisková vzdálenost $f = (29,3 \pm 0,9) \text{ cm}$

Graf 1: Měření ohniskové vzdálenosti

ad 2.

$U_a = 1750 \text{ V}$

$\frac{I_v}{mA}$	$\frac{y}{mm}$
57,0	62,5
53,7	59,0
47,8	53,0
43,1	48,0
39,1	43,5
35,5	39,0
31,6	35,0
27,5	30,0
23,5	26,0
21,0	23,5
18,4	21,0
15,3	17,0
12,5	14,0
8,0	9,5
3,8	5,0

$U_a = 1500 \text{ V}$

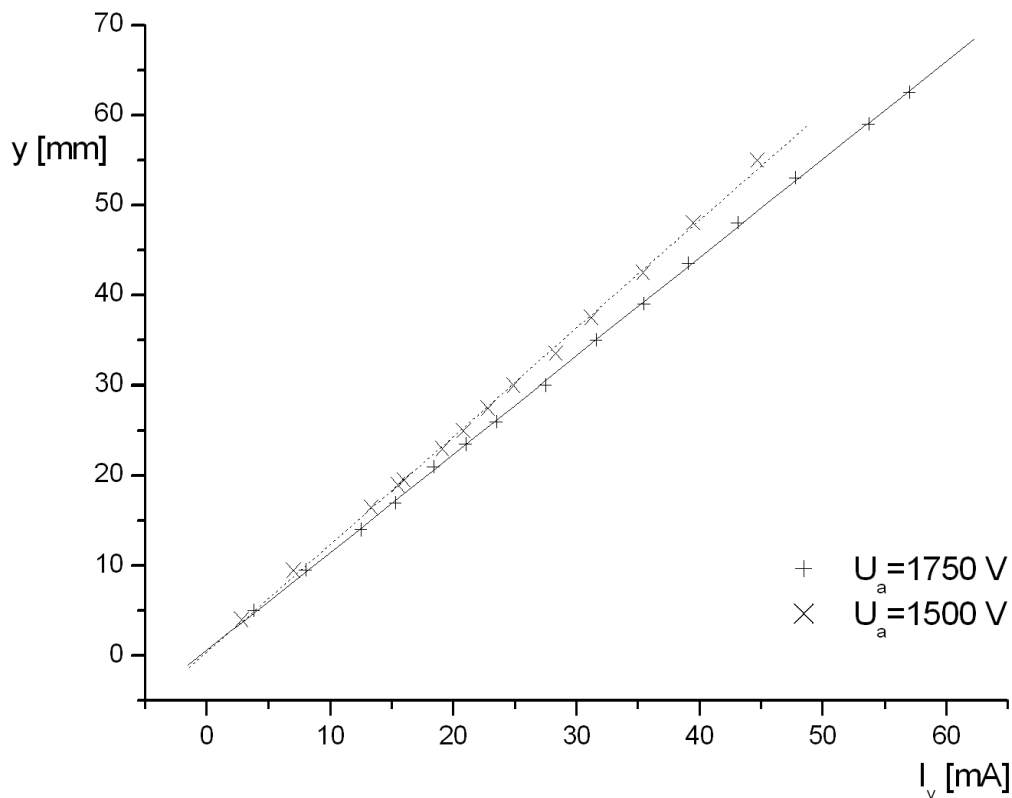
$\frac{I_v}{mA}$	$\frac{y}{mm}$
44,7	55,0
39,5	48,0
35,4	42,5
31,2	37,5
28,3	33,5
24,9	30,0
22,8	27,5
20,8	25,0
19,1	23,0
16,0	19,5
15,5	19,0
13,3	16,5
7,0	9,5
2,8	4,0

$I_v = 39,9 \text{ mA}$

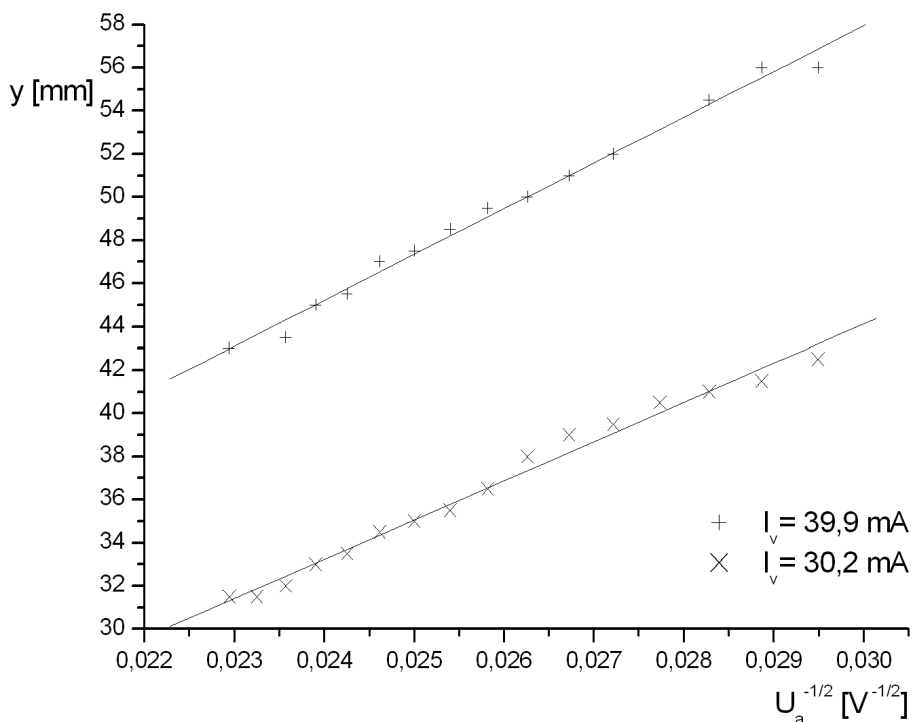
$\frac{U_a}{V}$	$\frac{y}{mm}$
1150	56,0
1200	56,0
1250	54,5
1350	52,0
1400	51,0
1450	50,0
1500	49,5
1550	48,5
1600	47,5
1650	47,0
1700	45,5
1750	45,0
1800	43,5
1900	43,0

$I_v = 30,2 \text{ mA}$

$\frac{U_a}{V}$	$\frac{y}{mm}$
1150	42,5
1200	41,5
1250	41,0
1300	40,5
1350	39,5
1400	39,0
1450	38,0
1500	36,5
1550	35,5
1600	35,0
1650	34,5
1700	33,5
1750	33,0
1800	32,0
1850	31,5
1900	31,5

Graf 2: Ověření závislosti výchylky na vychylovacím proudu při konstantním urychlovacím napětí

Graf 3: Ověření závislosti výchylky na urychlovacím napětí při konstantním proudu

Závěr:

Ohnisková vzdálenost magnetické čočky vyšla $f = (29,3 \pm 0,9) \text{ cm}$, tedy s chybou asi 3 %. Chyba byla určena z chyby směrnice přímky proložené body závislosti urychlovacího napětí na čtverci fokusačního proudu. Vztah pro výchylku paprsku platí poměrně dobře, což je patrné z grafů závislosti výchylky na vychylovacím proudu a urychlovacím napětí. V druhém případě je vztah splněn poněkud hůře – může to být způsobeno méně přesným odčítáním napětí.